

Ενότητα 2^η

"Η Πειθώ"

Ο μαθητής που έχει μελετήσει την ενότητα "Η Πειθώ" θα πρέπει να είναι σε θέση:

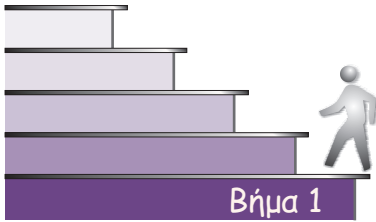
- ✓ να διακρίνει τους **τρόπους** πειθούς (επίκληση στη λογική, επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη, επίκληση στην αυθεντία, επίκληση στο ήθος του πομπού και επίθεση στο ήθος του αντιπάλου).
- ✓ να διακρίνει τα **μέσα** πειθούς (επιχειρήματα, τεκμήρια, περιγραφή, αφήγηση ...).
- ✓ να διακρίνει το **είδος** της συλλογιστικής πορείας (παραγωγική - επαγωγική) που ακολουθείται σε ένα κείμενο ή σε μια παράγραφο.
- ✓ να **αξιολογεί** τα μέσα πειθούς.

Πιο συγκεκριμένα:

- ✓ να ελέγχει την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητα ενός επιχειρήματος.
- ✓ να ελέγχει την αξιοπιστία των τεκμηρίων.
- ✓ να διακρίνει τους τρόπους και τα μέσα πειθούς.
  - στη διαφήμιση, (σ.σ. 50, 51-56, 57, σχολ. βιβλ.)
  - στον πολιτικό λόγο, (σ.σ. 68, 77, σχολ. βιβλ.)
  - στον επιστημονικό λόγο, (σ.σ. 84-86, σχολ. βιβλ.)

Έτσι θα μπορεί:

- ✓ να εντοπίζει σε ένα δοκίμιο/άρθρο το θέμα, την άποψη του συγγραφέα, τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί, για να τεκμηριώσει την άποψή του, τις προτάσεις του για την αντιμετώπιση του προβλήματος κτλ. .

Κατανού τους τρόπους πειθούς

A. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ (επιτυγχάνεται με επιχειρήματα και τεκμήρια)

α. Επιχειρήματα

β. Τεκμήρια

α. Τι είναι επιχειρήματα;

συλλογισμός ή σειρά συλλογισμών για τη στήριξη ή απόρριψη μιας θέσης.

Τι είναι συλλογισμός;

σειρά προτάσεων ή κρίσεων. Ξεκινούν από τις **προκείμενες** (μία ή περισσότερες προτάσεις που χρησιμεύουν ως βάση του συλλογισμού) και καταλήγουν στο **συμπέρασμα**.

Παράδειγμα:

Προκείμενες:

- Οι επιμελείς μαθητές μελετούν συστηματικά.
- Ο Γιώργος μελετά συστηματικά.

Άρα

Συμπέρασμα: Ο Γιώργος είναι επιμελής μαθητής.

β. Τι είναι τα τεκμήρια;

αποδεικτικά στοιχεία που θεμελιώνουν μια θέση και οδηγούν στην εξαγωγή συμπεράσματος.

Ποια είναι τα τεκμήρια;

παραδείγματα, αυθεντίες, στατιστικά στοιχεία, γεγονότα, αλήθειες.

Παράδειγμα τεκμηρίων:

“Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η τεράστια αύξηση του αριθμού των φοιτητών κατά τη δεκαετία του '60 είναι άσχετη με την αύξηση του πληθυσμού που, σύμφωνα με την απογραφή του 1971, μόλις έφτασε το ποσοστό 4,53% μεταξύ του 1961 και του 1971 (έφτασε όμως το 11% κατά την επόμενη δεκαετία 1971-1981).

Ανάμεσα σε τόσα ρεκόρ γιατί όχι και μια τελευταία θέση: Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεθνούς Τράπεζας, γύρω στο 1980 οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία μας ήταν πολύ λιγότερο από “μαζικές” και μόλις έφταναν το 2,2% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Το ποσοστό αυτό ήταν όχι μόνο το χαμηλότερο στην Ευρώπη, αλλά από τα χαμηλότερα στον κόσμο, χαρίζοντας στη χώρα μας την 121η θέση ανάμεσα σε 133 χώρες του πίνακα της Διεθνούς Τραπεζής, ίσα ίσα πιο πάνω από την Ουγκάντα, τη Νιγηρία, τις Φιλιππίνες, το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν και μερικές ακόμα [...]” (σ. 25, σχολ. βιβλ.)

► Οι παράγραφοι 1 και 2 αποτελούν τεκμήρια των προβλημάτων της ανώτατης παιδείας καθώς είναι στατιστικά στοιχεία.

B. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΔΕΚΤΗ

- α.** Ποια συναισθήματα προσπαθεί να διεγείρει ο πομπός; } ανησυχία, αγάπη, οργή, αγανάκτηση, μίσος, φθόνο, οίκτο, ευθύνη...
- β.** Ποια είναι τα μέσα για την επίκληση συναισθημάτων; } περιγραφή, αφήγηση, χιούμορ, ειρωνεία, συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις, εικονοπλαστικός λόγος

Παράδειγμα:

“Αυτά έφεραν την ακατάπαυτη φθορά και, για να θυμηθώ τα πιο διαβόητα, αυτά θέλησαν να γίνει ο Παρθενώνας μπαρουταποθήκη κι έστησαν στον αντικρινό λόφο τα κανόνια του Μοροζίνη ή οδήγησαν την πουριτανική “φιλανθρωπία” του Έλγκιν -όπως την ονομάζουν οι απολογητές του- να κατακρεουργήσει τον έκθετο ναό, για να “προστατέψει” στον ίσκιο ενός ανήλιαγου μουσείου όσα σπαράγματα μπόρεσε να σηκώσει.” (σ. 134, § 9, σχολ.βιβλ.)

- Χρήση ειρωνικών σχολίων (π.χ. “φιλανθρωπία”)
- Συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις και φράσεις (π.χ. σπαράγματα, να κατακρεουργήσει τον έκθετο ναό, ανήλιαγου μουσείου ...).

Γ. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

Πώς γίνεται; Ο πομπός μιλώντας σε **πρώτο πρόσωπο**, επικαλείται τη στάση του σε περιπτώσεις της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής.

Παράδειγμα:

“Δεν έρχομαι ενταύθα ως αρχηγός νέου και εσχηματισμένου κόμματος. Έρχομαι απλώς σημαιοφόρος νέων πολιτικών ιδεών και υπό την σημαίαν ταύτην καλώ πάντας εκείνους, οίτινες συμμερίζονται τας ιδέας ταύτας, εμπνέονται από τον ιερόν πόθον ν’ αφιερώσωσι πάσας τας δυνάμεις της ψυχής και του σώματος, να συντελέσωσιν εις την επιτυχίαν των ιδεών τούτων.

Η ιθύνουσα την πολιτείαν μου κεντρική αρχή είναι ότι ο πολιτικός ανήρ οφείλει να έχη γνώμονα πάσης αυτού πράξεως το κοινόν συμφέρον και εις το συμφέρον τούτο να υποτάσση άνευ ενδοιασμού το τε συμφέρον του κόμματος, εις ο ανήκει, και το των μελών του κόμματος τούτου.” (σ. 43, σχολ. βιβλ.)

► Ο ομιλητής χρησιμοποιεί **α’ πρόσωπο** και αναφέρεται στην υπεύθυνη πολιτική του στάση.

Δ. ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑ

Πώς γίνεται; Ο πομπός επικαλείται τη θέση μιας αυθεντίας, δηλαδή την άποψη ενός ατόμου που δίνει κύρος και ισχύ στη θέση του. Θα πρέπει, βέβαια, η αυθεντία που επικαλείται κάποιος να είναι ειδική με το προς εξέταση ζήτημα, για να έχει η γνώμη του αποδεικτική αξία.

Παράδειγμα:

“Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνιολόγοι που έχουν μελετήσει το φαινόμενο, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο κομφορμισμός αυτός, τάση ισχυρή και επίμονη, πηγή του έχει την κοινωνική φύση του ανθρώπου. Ζώο κατ’ εξοχήν κοινωνικό (ο Αριστοτέλης το ονομάζει στη γλώσσα του “πολιτικόν”) ο άνθρωπος, όταν έρχεται αντιμέτωπος με σημαντικές για τη συλλογική ζωή “δοξασίες της μάζας”, αισθάνεται ζωηρότερο ενδιαφέρον για τη συντήρηση των λαϊκών εξηγήσεων που κρατούν συμπαγή την ομάδα, παρά για τις κριτικές αναλύσεις που μπορούν να τη διαιρέσουν και να τη διαλύσουν. Συμφέρει την κοινωνία να δίνεται απεριόριστη πίστωση στις παρατηρήσεις (τεκμήρια, ενδείξεις, μαρτυρίες) που επιβεβαιώνουν τις “τρέχουσες” ιδέες και αποκλείουν τις αντίθετές τους (Thomas Szasz).” (σ. 116. § 5 σχολ. βιβλ.)

► Ο συγγραφέας επικαλείται τις θέσεις του Αριστοτέλη και του Thomas Szasz.

Ε. ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ

Πώς γίνεται; Με άσκηση κριτικής στο χαρακτήρα, στις απόψεις και στην ιδιωτική ζωή του αντιπάλου, που μπορεί να φτάσει ως την προσωπική επίθεση και τη λασπολογία.

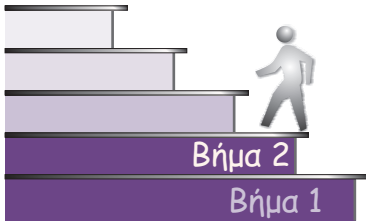
Παράδειγμα:

Συμπολίται,

Γνωρίζετε ποία υπήρξαν τα αίτια τα οποία προεκάλεσαν την εξέγερσιν του Αυγούστου παρελθόντος έτους, επομένως δεν έχω ανάγκην να υπομνήσω αυτά εις υμάς διά μακρών [...]

Κυβέρνησις καταναλίσκουσα το πλείστον της δραστηριότητός της ουχί εις προαγωγήν των δημοσίων συμφερόντων, αλλ' εις την ικανοποίησιν, ως επί τα πολλά αθεμίτων αξιώσεων, δι' ων διενεργείται η συναλλαγή μεταξύ εκλογέως και βουλευτού αφ' ενός, μεταξύ βουλευτού και Κυβερνήσεως αφ' ετέρου, ήτις Κυβέρνησις διά τούτο, πλην του προέδρου αυτής, απετελείτο, ως επί τα πολλά, ουχί εκ των ικανωτάτων προς εξυπηρέτησιν του δημοσίου συμφέροντος, αλλ' εκ των επιτηδειοτάτων, όπως εξυπηρητήσωσι τας ανάγκας της συναλλαγής. Αντιπολίτευσις εις ουδέν συνήθως άλλο αποβλέπουσα ή την κάλυψιν της Αρχής, χάριν της οποίας εθυσιάζετο πολλάκις πάσα άλλη αρχή και κάθε άλλο συμφέρον του Κράτους. Νόμος αποβάς ιστός αράχνης, δυνάμενος μεν να συλλαμβάνη τους ασθενέστερους, αλλά κατασιζόμενος θράσεως από πάντα ισχυρόν. [...] (σ. 44, σχολ. βιβλ.)

► Γίνεται άσκηση κριτικής στο χαρακτήρα και στις πράξεις της κυβέρνησης.

Κατανόω τα είδη των συλλογισμών

Α. ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

1. Παραγωγικός:

Απο μία γενική και αφηρημένη άποψη καταλήγουμε σε μία ειδική και επιμέρους. Τα συμπεράσματα είναι βέβαια.

Παράδειγμα:

Προκείμενες:

- Τα μέταλλα είναι ανόργανα στοιχεία.
- Ο χρυσός είναι μέταλλο.

Άρα

Συμπέρασμα: Ο χρυσός είναι ανόργανο στοιχείο.

2. Επαγωγικός:

Από μία ειδική και συγκεκριμένη θέση καταλήγουμε σε μία γενική και αφηρημένη.

Παράδειγμα:

Προκείμενες:

- Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι οργανισμοί.
- Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι φυτά.

Άρα

Συμπέρασμα: Τα φυτά είναι οργανισμοί.

* Σε βραχυλογικούς επαγωγικούς συλλογισμούς το συμπέρασμα μπορεί να προτάσσεται.

Παράδειγμα:

Συμπέρασμα: Ο Γιάννης είναι αναξιόπιστο πρόσωπο.

Προκείμενη: • Κλέβει στη μονόπολη.

3. Αναλογικός:

Απο μία ειδική άποψη καταλήγουμε πάλι σε μια ειδική.

Παράδειγμα:

Προκείμενες:

- Ο Γιάννης είναι ευέξαπτος, γι' αυτό δεν έχει και φίλους.
- Ο Κώστας είναι επίσης ευέξαπτος.

Άρα

Συμπέρασμα: Ο Κώστας (πιθανόν) να μην έχει φίλους.

B. ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1. Κατηγορικός: Όταν οι προκειμένες είναι κατηγορικές προτάσεις.

Παράδειγμα:

Βλ. το παράδειγμα του παραγωγικού συλλογισμού.

2. Υποθετικός: Όταν μια τουλάχιστον προκειμένη είναι υποθετική πρόταση.

Παράδειγμα:

Προκειμένες:

- *Αν οι βιομηχανίες λειτουργούν ανεξέλεγκτα, το περιβάλλον ρυπαίνεται.*
- *Στη βιομηχανική ζώνη Περάματος οι βιομηχανίες λειτουργούν ανεξέλεγκτα.*

Άρα

Συμπέρασμα: *Το περιβάλλον του Περάματος ρυπαίνεται.*

3. Διαζευκτικός: Όταν μία τουλάχιστον προκειμένη είναι διαζευκτική πρόταση.

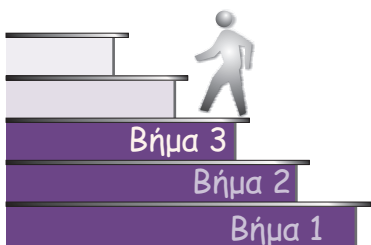
Παράδειγμα:

Προκειμένες:

- *Οι περιοχές που θα ήθελα να μείνω είναι ή η Ηλιούπολη ή η Γλυφάδα.*
- *Στη Γλυφάδα δεν υπάρχουν σπίτια προς ενοικίαση.*

Άρα

Συμπέρασμα: *Θα μείνω στην Ηλιούπολη.*

Αξιολογώ ένα επιχείρημα

Α. ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ - ΑΛΗΘΕΙΑ - ΟΡΘΟΤΗΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

Εγκυρότητα: Αν οι προκειμένες οδηγούν με *λογική* αναγκαιότητα σ' ένα βέβαιο συμπέρασμα.

Αλήθεια: Αν το περιεχόμενο των προκειμένων ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Ορθότητα: Τότε το επιχείρημα είναι και *έγκυρο* και *αληθές*.

Παράδειγμα:

Προκειμένες:

- Όλα τα ζωντανά πλάσματα είναι θνητά.
- Ο ελέφαντας είναι ζωντανό πλάσμα.

Άρα

Συμπέρασμα: Ο ελέφαντας είναι θνητός. (σ. 17, σχολ. βιβλ.)

- ▶ Το επιχείρημα είναι **έγκυρο**, γιατί οι προκειμένες οδηγούν με λογική αναγκαιότητα στο συμπέρασμα.
- ▶ Το επιχείρημα είναι **αληθές**, γιατί το περιεχόμενο των προκειμένων ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.
- ▶ Το επιχείρημα είναι **ορθό**, γιατί είναι **έγκυρο** και **αληθές**.

Β. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

1. Ελέγχω αν οι προκειμένες είναι αληθείς.
2. Ελέγχω αν το συμπέρασμα απορρέει με λογική αναγκαιότητα από τις προκειμένες, αν δηλαδή το επιχείρημα είναι έγκυρο.
  - ▶ Στο παραπάνω παράδειγμα οι προκειμένες είναι **αληθείς** και το επιχείρημα **έγκυρο**.
  - ▶ Το συμπέρασμα που προκύπτει από τον αναλογικό συλλογισμό της σ. 8 **δεν έχει αποδεικτική αξία**, γιατί το επιχείρημα **δεν είναι έγκυρο**. Πρόκειται, λοιπόν, για **παραλογισμό**.

Προσοχή: Ειδικά για την αξιολόγηση των επαγωγικών συλλογισμών θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι **βέβαιο συμπέρασμα** προκύπτει μόνο από την **τέλεια**

επαγωγή. Έχουμε τρία είδη επαγωγικού συλλογισμού, οπότε διαφορετικά αξιολογούμε το καθένα:

**Τα είδη του επαγωγικού συλλογισμού
και η αξιολόγησή τους**

α) Συλλογισμός με γενίκευση

- Το συμπέρασμα που προκύπτει από γενίκευση θεωρείται βέβαιο, αν η γενίκευση λαμβάνει υπόψη όλα τα επιμέρους.

Παράδειγμα

- Προκείμενες:**
- Το σώμα α θερμαινόμενο διαστέλλεται.
  - Το σώμα β θερμαινόμενο διαστέλλεται.
  - Το σώμα γ θερμαινόμενο διαστέλλεται.
  - Τα σώματα α, β, γ ... είναι μέταλλα.

Άρα

Συμπέρασμα: Όλα τα μέταλλα θερμαινόμενα διαστέλλονται. (σ. 19, σχολ. βιβλ.)

- Ο παραπάνω συλλογισμός οδηγεί σε βέβαιο συμπέρασμα, γιατί η γενίκευση στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία

Παράδειγμα

- Προκείμενες:**
- Η καταστροφή νήσων σαν τη Μύκονο ή τη Σαντορίνη από τη χυδαία ανάπτυξη του τουρισμού δεν φαίνεται να μας ανησυχεί ιδιαίτερα.
  - Ακόμη και τα νησιά που είχαν ως σήμερα διασωθεί παραδίδονται το ένα μετά το άλλο στο εφήμερο κέρδος, θυσιάζοντας την καλαισθησία τους.

Άρα

Συμπέρασμα: Στην Ελλάδα δεν είμαστε ικανοί να διασώσουμε τίποτα. (Αξιολόγηση των μαθητών της Γ' Λυκείου, ΚΕΕ)

- Ο παραπάνω συλλογισμός οδηγεί σε **συμπέρασμα με πιθανολογικό χαρακτήρα**, γιατί καταλήγει σ' αυτό με ένα **λογικό άλμα**.

β) Συλλογισμός με αίτιο - αποτέλεσμα

- Η αιτιώδης σχέση υφίσταται αν τα δεδομένα **συνδέονται** όντως **λογικά** και **όχι απλώς χρονολογικά**.
- Η αιτιώδης σχέση είναι ισχυρή όταν, για να προκύψει το αποτέλεσμα, η αιτία είναι **αναγκαία** και **επαρκής**.

Παράδειγμα

- Προκείμενες:**
- Η θερμοκρασία του νερού είναι 100°C .
  - Οι συνθήκες ατμοσφαιρικής πίεσης είναι κανονικές.

Άρα

Συμπέρασμα: Το νερό θα βράσει. (σ. 18, σχολ. βιβλ.)

- Στο παραπάνω παράδειγμα, η επαγωγή θεωρείται τέλεια, γιατί οι αιτίες που αναφέρονται είναι και αναγκαίες και επαρκείς για το βρασμό του νερού.

Παράδειγμα

- Προκείμενες:**
- Έχει συννεφιά.

Άρα

Συμπέρασμα: Θα βρέξει.

- Ο παραπάνω επαγωγικός συλλογισμός θεωρείται **ατελής**, γιατί η αιτία που αναφέρεται είναι μεν **αναγκαία**, αλλά **όχι επαρκής** για το συμπέρασμα που προκύπτει.

γ) Συλλογισμός με αναλογία

1. Η **μεταφορική αναλογία** πρέπει να έχει ίση αποδεικτική ισχύ με ένα λογικό επιχείρημα.

Παράδειγμα

- Προκείμενες:**
- Το ποδόσφαιρο είναι σαν τη ζωή. Διδάσκει στα παιδιά τη συνεργασία, την υπευθυνότητα και την επίμονη προσπάθεια μέχρι την τελική νίκη.
  - Αυτά τα μαθήματα μας δίνει και η ζωή.

Άρα

Συμπέρασμα: Προτείνω να διδάσκεται το ποδόσφαιρο υποχρεωτικά στο σχολείο. (σ. 19, σχολ. βιβλ.)

- Πρόκειται για **μεταφορική αναλογία** που οδηγεί σε συμπέρασμα **χωρίς αποδεικτική αξία** (ατελής επαγωγή).

2. Η **κυριολεκτική αναλογία**, προκειμένου να μην είναι αυθαίρετη, πρέπει να καταδεικνύει τις ομοιότητες ανάμεσα στα συγκεκριμένα αντικείμενα με επαρκή και εύστοχα επιλεγμένα στοιχεία, ώστε να είναι σχετικά με το θέμα.

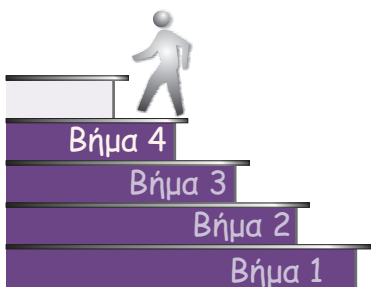
Παράδειγμα

- Προκείμενες:**
- Τα πολιτικά πάθη που κυριάρχησαν στην Ελλάδα κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα οδήγησαν στον εμφύλιο σπαραγμό των ετών 1946-49.
  - Οι πολιτικές διαφορές των υπερδυνάμεων Η.Π.Α. και Ρωσίας τον εικοστό αιώνα οδήγησαν την ανθρωπότητα στα πρόθυρα μιας παγκόσμιας σύρραξης.

Άρα

Συμπέρασμα: Τα πολιτικά πάθη και οι διαφορές αποτελούν απειλή για την παγκόσμια ειρήνη.

- Πρόκειται για **κυριολεκτική αναλογία** με **αποδεικτική αξία** που οδηγεί σε **βέβαιο συμπέρασμα** (τέλεια επαγωγή).

Κατανοώ τις μορφές πειθούς στη διαφήμιση

A. Τεχνικές διαφημιστικής πειθούς

- συνειρμός ιδεών
- αναλυτική περιγραφή και επίδειξη των ιδιοτήτων ενός προϊόντος
- επίκληση στην αυθεντία (σ' έναν ειδικό, επιστήμονα, δημοφιλές πρόσωπο)
- επίκληση στο συναίσθημα
- επίκληση στη λογική (επιχειρήματα υπέρ του προϊόντος, σοφιστικά τεχνάσματα)
- λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός (υφέρπουσα αξιολόγηση που λειτουργεί δεσμευτικά για το δέκτη)

B. Γλώσσα της διαφήμισης

- λεκτικός πληθωρισμός (ακυριολεξίες και ασάφειες)
- κατάχρηση επιθέτων και επιρρημάτων, κυρίως στον υπερθετικό βαθμό.
- εκφράσεις εντυπωσιασμού
- συνθηματολογικός τόνος

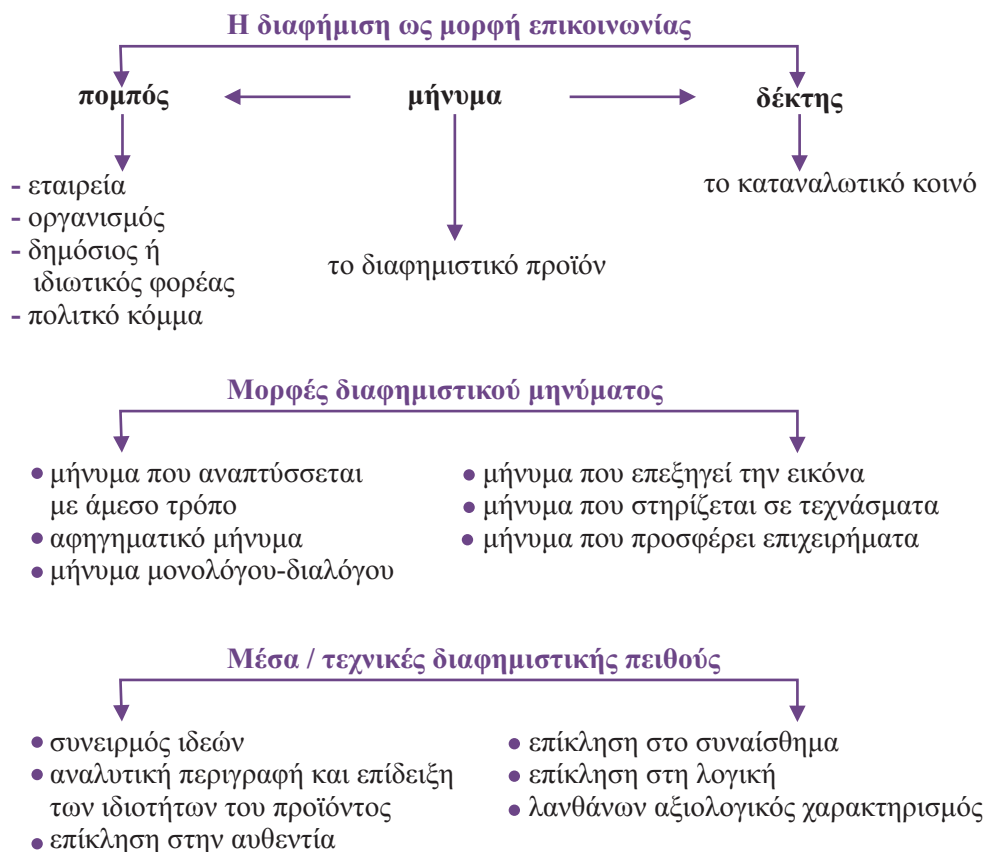
Η πειθώ στη διαφήμιση

Θεωρητικό πλαίσιο

Ορισμός: Διαφήμιση είναι η μορφή μιας πληρωμένης δημόσιας ανακοίνωσης, που έχει σκοπό να προωθήσει την πώληση ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, να υποστηρίξει μια ιδέα ή να προκαλέσει ορισμένα αποτελέσματα, που επιθυμεί ο διαφημιζόμενος.

Encyclopedia Britannica

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, η **διαφήμιση** αποτελεί μια **πράξη επικοινωνίας** ανάμεσα σε έναν **πομπό** (εταιρεία, δημόσιο οργανισμό ή ιδιωτικό φορέα, πολιτικό κόμμα, ...) και έναν **δέκτη** (το καταναλωτικό κοινό) που έχει ως στόχο την παρακίνηση του δέκτη να αγοράσει το **διαφημιζόμενο προϊόν**. Για την επίτευξη αυτού του στόχου χρησιμοποιούνται διάφορες μορφές διαφημιστικών μηνυμάτων και μέσων/τεχνικών πειθούς.

Παραδείγματα (βλ. σ.σ. 81-82, *Κριτήρια Αξιολόγησης Έκφραση Έκθεση*, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο).

α. Μορφής διαφημιστικού μηνύματος

και

β. Τεχνικών διαφημιστικής πειθούς

1ο παράδειγμα:

Μορφή διαφημιστικού μηνύματος

SMALL
σε τιμή EXTRA LARGE;
αφήστε το στο ράφι!

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Η ελεύθερη αγορά δίνει ένα μεγάλο πλεονέκτημα. Το πλεονέκτημα της επιλογής!
Διάλεξε προϊόντα και υπηρεσίες που σου προσφέρουν την καλύτερη σχέση ποιότητας-τιμής. Αν το κάνουμε όλοι μας αυτό, η αγορά θα έρθει στα μέτρα μας.
Πριν αγοράσεις λοιπόν, δες, ψάξε, υπολόγισε.

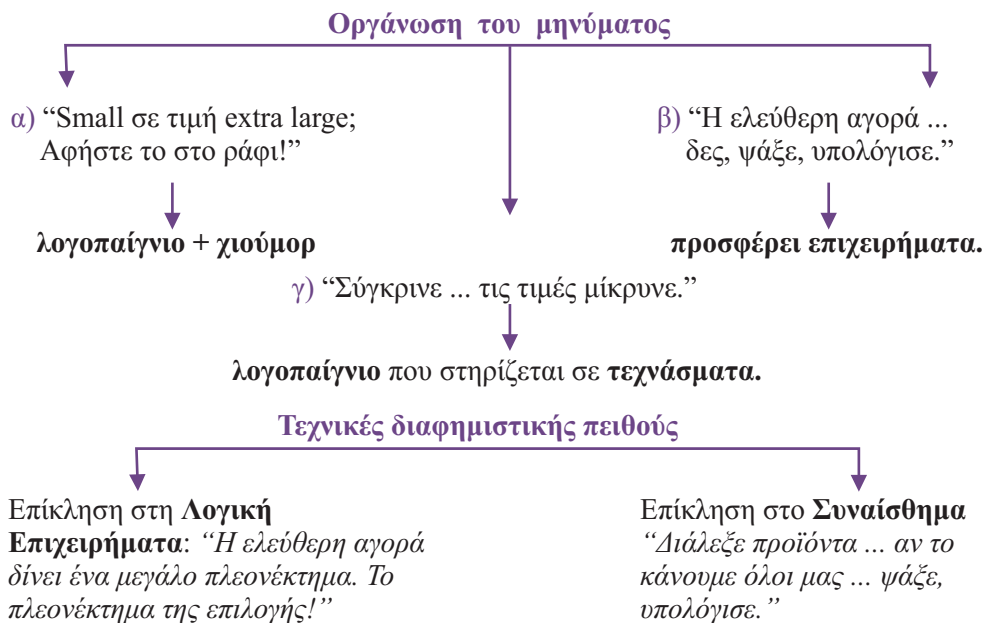
Σύγκρινε ... τις τιμές μίκρυνε!

Στο παράδειγμα αυτό οι τεχνικές της διαφημιστικής πειθούς χρησιμοποιούνται από το κράτος (Υπουργείο Ανάπτυξης), στο πλαίσιο μιας εκστρατείας για το συμφέρον του καταναλωτικού κοινού, τη συγκράτηση των τιμών.

πομπός: Υπουργείο Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Εμπορίου.

δέκτης: το καταναλωτικό κοινό.

Το μήνυμα της διαφήμισης οργανώνεται σε τρία μέρη.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα με τα επιχειρήματα του δεύτερου μέρους “*Η ελεύθερη αγορά ... υπολόγισε*”, **συνδυάζονται σοφά η επίκληση στη λογική με το συναισθηματικό επηρεασμό** των αναγνωστών για να πείσουν ότι είναι ευθύνη όλων μας η συγκράτηση των τιμών και να δημιουργήσουν έτσι μια πετυχημένη διαφήμιση.

2ο παράδειγμα:

Μορφή διαφημιστικού μηνύματος

Νιώθετε ότι η επιχείρησή σας μένει στάσιμη;
Μην αλλάζετε σχέδια...

...Αλλάξτε τράπεζα!

ΑΠΟ **5,90%** ΓΕΝΙΚΗ ΧΛιξη

ΑΝΟΙΧΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΔΑΝΕΙΟ

- Προνομιακό επιτόκιο σταθερό για ένα χρόνο
- Εξόφληση μόνο τόκων ανά τρίμηνο
- Ευελιξία στον τρόπο αποπληρωμής του κεφαλαίου που έχει καταβληθεί

Επικοινωνήστε μαζί μας
80111.600.300
105 κεντρικά βίλα ατκ | www.geniki.gr

ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

πομπός: Γενική Τράπεζα

δέκτης: όσοι ενδιαφέρονται να πάρουν δάνειο για να επεκτείνουν την επιχείρησή τους

Μορφή διαφημιστικού μηνύματος:

Πρόκειται για μήνυμα που **επεξηγεί την εικόνα**, η οποία χωρίς το κείμενο θα φαινόταν άσχετη με το διαφημιζόμενο προϊόν. Στη συνέχεια παρέχονται πληροφορίες/ **επιχειρήματα** για το συγκεκριμένο προϊόν, γίνεται όμως και ένα **λογοπαίγνιο με τη λέξη εξέλιξη**, καθώς έχει τη μορφή **Χλιξη** (XL = extra large, δηλ. πολύ μεγάλο).

Τεχνικές διαφημιστικής πειθούς:

Επίκληση στο **συναίσθημα**: η διαφήμιση στηρίζει την πειστική της δύναμη κυρίως στην **επίκληση στο συναίσθημα**, καθώς δημιουργεί προσδοκίες για την εκπλήρωση των επαγγελματικών σχεδίων όσων επιλέξουν το διαφημιζόμενο τραπεζικό προϊόν. Επίκληση στη **λογική**: με την **αναλυτική περιγραφή των ιδιοτήτων του προϊόντος** παρέχει επίσης **επιχειρήματα για τη λογική στήριξή του**.

Βήμα 5

Βήμα 4

Βήμα 3

Βήμα 2

Βήμα 1

Εξασκούμεαι ...

Οι ασκήσεις που ακολουθούν καλύπτουν όλο το φάσμα της θεωρίας του κεφαλαίου

Ασκήσεις:

1. Να αξιολογήσετε το επιχείρημα:

“... η ανθρωπική αρχή αποτελεί ηθική δικαίωση του ανθρώπου ανασύρει και πάλι τον άνθρωπο από την ασημαντότητα και τον τοποθετεί σε θέση περίοπτη”

Βλέπε σ. 14, *Κριτήρια Αξιολόγησης Έκφραση Έκθεση*, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Να προσδιορίσετε τους τρόπους πειθούς, να βρείτε τα μέσα με τα οποία πραγματοποιούνται και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

“Από οικολογική άποψη επιμένουμε κυρίως στο γεγονός ότι η βιοποικιλότητα αποτελεί την αιτία της επιτυχίας της ζωής πάνω στη Γη, μια επιτυχία που διαρκεί περίπου τέσσερα δισεκατομμύρια χρόνια. Οι οικολόγοι έχουν υπογραμμίσει ότι όσο πιο πλούσιο σε είδη είναι ένα οικοσύστημα τόσο πιο σθεναρά ανθίσταται σε οποιοδήποτε πιθανό εισβολέα, τόσο λιγότερο επηρεάζονται τα είδη του από παθογόνους παράγοντες, τόσο ταχύτερα αποκαθίσταται μετά την αταξία.”

Βλέπε σ.σ. 20-21, *Κριτήρια Αξιολόγησης Έκφραση Έκθεση*, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

4. α. Σε ποιο είδος συλλογισμού ανήκει το επιχείρημα ανάλογα με το είδος της προκείμενης και την πορεία της σκέψης;
β. Να ελέγξετε την εγκυρότητα, αλήθεια, ορθότητα του επιχειρήματος.

“Αν βέβαια, επιδιώκουμε νηφάλια και ψύχραιμα να εκθέσουμε το πρόβλημα της περιβαλλοντικής κρίσης, δεν μπορούμε να αρνηθούμε ότι το ζήτημα αυτό αποτελεί, στην ουσία, αντικατόπτρισμα της πολύ βαθύτερης πολιτισμικής και αξιακής κρίσης των ημερών μας.”

Βλέπε σ. 37, *Κριτήρια Αξιολόγησης Έκφραση Έκθεση*, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία της παραγράφου;

“Δεν υπάρχουν ανθρώπινα δικαιώματα. Για να το πούμε ακριβέστερα: εν έτει 1998 δεν υπάρχουν ανθρώπινα δικαιώματα και κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει αν θα υπάρξουν στο μέλλον. Η διαπίστωση αυτή είναι αναπόδραστη, αν επιθυμούμε να ορίσουμε την έννοια του “δικαιώματος” και του “ανθρώπινου δικαιώματος” αυστηρά και αδιαφορώντας απέναντι σε πολιτικές - ιδεολογικές σκοπιμότητες. “Δικαίωμα” δεν είναι κάτι που απλώς διάγει βίο φαντάσματος μέσα στα κεφάλια των φιλοσόφων ή που ευδοκιμεί στα χείλη των προπαγανδιστών. Στην ουσία του δικαιώματος ανήκει εξ ορισμού η δυνατότητα να απαιτείται και να επιβάλλεται. Και ως “ανθρώπινο δικαίωμα” επιτρέπεται να θεωρείται μονάχα ένα δικαίωμα το οποίο απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι μόνο και μόνο επειδή είναι άνθρωποι, δηλαδή χωρίς τη διαμεσολάβηση εξουσιαστικών αρχών και συλλογικών υποκειμένων (π.χ. εθνών και κρατών) που, από εννοιολογική και φυσική άποψη, είναι στενότερα από την ανθρωπότητα ως σύνολο.”

Βλέπε σ. 38, *Κριτήρια Αξιολόγησης Έκφραση Έκθεση*, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. α. Ποιο το είδος του συλλογισμού;
β. Αναζητήστε τεκμήρια.

“Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών δεν έχει καμία αμφιβολία. Εκτιμά σε έκθεσή του ότι η έκρηξη των γεννήσεων στις φτωχές περιοχές του πλανήτη θα αυξήσει τον πληθυσμό της Γης κατά 50% σε πενήντα χρόνια και υπολογίζει ότι το 2050, ο γαλάζιος πλανήτης θα φιλοξενεί 9,3 δισ. ψυχές από 6,1 δισ. ανθρώπους που θρέφει σήμερα. Τούτη η πληθυσμιακή έκρηξη θα προκαλέσει, κατά πάσα βεβαιότητα, παλιρροϊκά κύματα μετανάστευσης από τις φτωχές περιοχές της Ασίας και της Αφρικής στις ακτές του πλούσιου βιομηχανικού Βορρά.”

Βλέπε σ. 52, Κριτήρια Αξιολόγησης
Έκφραση Έκθεση, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. α. Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθείται στο παρακάτω κείμενο.
β. Να ελέγξετε την αλήθεια, την εγκυρότητα και τη λογική ορθότητά του.

“Σήμερα τα κράτη δεν μπορούν να αφανίσουν ολότελα ένα άλλο κράτος και οι άνθρωποι δεν μπορούν να σκοτώσουν όλους τους εχθρούς τους. Στην καλύτερη περίπτωση, μπορεί να πετύχουν ένα προσωρινό αποτέλεσμα, μία φαινομενική νίκη. Η νίκη αυτή όμως θα είναι πύρρειος”.

Βλέπε σ. 59, Κριτήρια Αξιολόγησης
Έκφραση Έκθεση, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

.....

.....

12. Να εντοπίσετε στο απόσπασμα τους τρόπους πειθούς και τα μέσα με τα οποία αυτοί πραγματοποιούνται.

“Καθόλου. Ο Έλγιν δεν είχε άδεια. Κανένας δεν είδε το περίφημο φερμάνι. Μόνο μια μετάφρασή του. Σημειώστε πως δεν υπάρχει έγγραφο σε Οθωμανική Βιβλιοθήκη για οποιοδήποτε τέτοιο φερμάνι. Επιπλέον, ακόμη και από τη μετάφραση που παρουσιάζεται ως αυθεντική δεν προκύπτει ότι δίδεται σε κανέναν η άδεια να αφαιρέσει οτιδήποτε από το ναό του Παρθενώνα. Το συγκεκριμένο έγγραφο μιλά για μετατόπιση χαραγμένων πλακών και βράχων. Όχι για την καταστροφή του κτιρίου. Όχι για την αφαίρεση κομματιών από αυτό. Τα Γλυπτά πρέπει να επιστραφούν στην Ελλάδα και κανένας στην Αγγλία δεν θα αισθανθεί προδομένος.”

Βλέπε σ. 117, *Κριτήρια Αξιολόγησης Έκφραση Έκθεση*, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. α. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται ο λογικός συλλογισμός που περιέχεται στο παρακάτω χωρίο;
- β. Να ελέγξετε την αλήθεια, εγκυρότητα και λογική ορθότητα του επιχειρήματος.

“Οι πολιτισμοί δεν έχουν φυσικούς κληρονόμους, κληρονόμοι αναδειχνόνται όσοι αξιοποιούν δημιουργικά το κληροδοτήμα. Τα γλυπτά του Παρθενώνα ανήκουν στους λαούς που έχουν την καλλιέργεια να κατανοήσουν τη διαχρονική αξία και σημασία τους για τη σύνολη ανθρωπότητα - ανήκουν στους λαούς που αναδείχθηκαν εκ των πραγμάτων κληρονόμοι του αρχαιοκλασικού πολιτισμού. Τέτοιοι είναι, εδώ και αιώνες, μόνο οι λαοί της ευρωπαϊκής Δύσης.”

Βλέπε σ. 123, *Κριτήρια Αξιολόγησης Έκφραση Έκθεση*, εκδ. Εκδοτικές Τομές Ορόσημο.

.....

.....

.....

Κριτήριο Αξιολόγησης

Πώς θέλει ο Χίτλερ τη διαπαιδαγώγηση των νέων

**Ανοικτίρμονα,
αντιδημοκρατική,
χωρίς ανθρωπιστικά
και αισθητικά ιδεώδη
θέλει ο Χίτλερ
“τη νεολαία του”.**

Η διαπαιδαγώγησή μου είναι σκληρή. Η αδυναμία πρέπει να διώχνεται με μαστίγιο. Στα σχολεία μου θα ανδρωθεί μια νεολαία που θα αλλάξει τον κόσμο. Θέλω μια νεολαία απότομη και σκληρή. Η νεολαία οφείλει να συγκεντρώνει όλα αυτά τα στοιχεία. Πρέπει να υπομένει τον πόνο. Δεν πρέπει να υπάρχει σ' αυτήν κανένα ίχνος αδυναμίας ή τρυφερότητας. Το ελεύθερο και υπέροχο αγρίμι πρέπει να ξαναλάμψει στα μάτια της. Δυνατή και όμορφη, έτσι ονειρεύομαι τη νεολαία μου. Θα είναι ικανή να πραγματοποιεί όλες τις φυσικές ασκήσεις. Θέλω να δημιουργήσω μια αθλητική νεολαία. Αυτός είναι ο πρώτος και κυριότερος στόχος. Έτσι θα κατορθώσω να εξαλείψω χιλιετίες ανθρώπινης υποτέλειας. Έτσι θα έχω μπροστά μου τον καθαρό και ευγενικό καρπό της φύσης. Έτσι θα αναδημιουργήσω τον άνθρωπο. Δε θέλω πνευματική καλλιέργεια. Η επιστήμη θα διέφθειρε τη νεολαία μου. Αυτό που θα προτιμούσα είναι ό,τι μαθαίνει να το εφαρμόζει στο παιχνίδι. Αλλά οφείλει να μάθει να αυτοκυριαρχείται. Θέλω να μάθει να νικά, και στις σκληρότερες δοκιμασίες, το φόβο και το θάνατο. Αυτό είναι το ύψιστο κατόρθωμα μιας ηρωικής νεολαίας, από αυτή θα ξεπηδήσει ο ελεύθερος άνθρωπος, μέτρο και κέντρο του κόσμου, ο άνθρωπος δημιουργός, ο άνθρωπος Θεός. Στο σχολείο μου θα λατρεύεται η εικόνα του ωραίου και αυτοκυρίαρχου ανθρώπου.

(Απόσπασμα από το βιβλίο του Ράουσιγκ, *Συνομιλίες με τον Χίτλερ*. Παρατίθεται στο βιβλίο των Σκουλάτου Β., Δημακόπουλου Ν. και Κόνδη Σ., *Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη*, τεύχος Γ΄, Γ΄ Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β., σ. 187)

Ασκήσεις:

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το νόημα του κειμένου σε μια παράγραφο περίπου 80 λέξεων.

μονάδες 25

2. Ο πολιτικός λόγος, όταν στοχεύει στην παραπλάνηση ή τον εκφοβισμό του ακροατηρίου, αντικαθιστά τα επιχειρήματα με αυταπόδεικτες έννοιες ή λέξεις με τέτοια ηθική διάσταση που εμποδίζουν το λογικό έλεγχο. **Ποιες είναι οι έννοιες που παραποιούνται και οι αξίες που στρεβλώνονται** στο συγκεκριμένο απόσπασμα πολιτικού λόγου;

μονάδες 12

3. Ο λεκτικός πληθωρισμός, η βεβαιωτική διατύπωση, η έντονη συναισθηματική φόρτιση και η μεγαλοστομία είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου που επισημαίνει η Άννα Φραγκουδάκη (σχολ. Βιβλίο, σελ. 83). Να εντοπίσετε στο κείμενο παραδείγματα αυτών των χαρακτηριστικών.

μονάδες 8

4. **Να ετυμολογήσετε** τις λέξεις και **να δώσετε τη σημασία** τους: *ανδρωθεί, εξαλείψω, υποτέλεια, διέφθειρε, κατόρθωμα.*

μονάδες 5

5. “Χρέος του δημοκράτη είναι να συντελέσει στην ανάπτυξη της παιδείας προς εκείνες ακριβώς τις κατευθύνσεις που φοβάται ο ολοκληρωτισμός”. Με αφορμή τη ρήση αυτή του Ρ. Ρούφου να αναφερθείτε στον προσανατολισμό που πρέπει να έχει μια δημοκρατική παιδεία. Το κείμενό σας θα αποτελέσει την εισηγητική ομιλία σε ημερίδα για την παιδεία που οργανώνει το σχολείο σας. Στην ομιλία σας, που δε θα υπερβαίνει τις 600 λέξεις, **να επικαλεσθείτε τη λογική, αλλά και το συναίσθημα** του ακροατηρίου σας.

μονάδες 50